

POSTANOWIENIE

Dnia 29 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania M. S.,
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 29 lipca 2020 r.,
zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 2 grudnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 2 grudnia 2019 r., odrzucił skargę kasacyjną M. S. i oddalił wniosek jego pełnomocnika o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym.

W sprawie ustalono, że Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2019 r., oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 9 maja 2018 r. w przedmiocie wysokości emerytury. W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku profesjonalny pełnomocnik odwołującego się określił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 30.000 zł. Następnie, w wykonaniu zobowiązania Sądu Apelacyjnego odnośnie do wskazania mechanizmu obliczenia wartości

przedmiotu zaskarżenia, pełnomocnik skarżącego wskazał, że sporna kwota wynosi 30.000 zł zgodnie z wolą i życzeniem skarżącego.

W tak ustalonych ramach Sąd odwoławczy podniósł, że sprawa o wysokość emerytury jest sprawą o prawa majątkowe. Stąd o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia. Jej określenie powinno wyjaśniać sposób obliczenia wartości pieniężnej ze wskazaniem algorytmu za sporny okres w myśl art. 22 k.p.c. (różnica między sumą świadczeń za rok a sumą świadczeń za rok w wysokości dotychczas przysługującego ubezpieczonemu świadczenia). Skoro skarżący wskazał tylko kwotę bez wyjaśnienia mechanizmu jej obliczenia, to tym samym uchybił obowiązkowi wynikającemu z art. 398⁴ § 3 k.p.c. w związku z art. 19 § 2 k.p.c. W orzecznictwie przyjmuje się, że określenie wartości przedmiotu zaskarżenia w sposób arbitralny i dowolny, bez wykazania wartości w odniesieniu do regulacji prawnych, nie stanowi wykonania obowiązku usunięcia braków skargi (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 1 marca 2017 r., II UZ 79/16, LEX nr 2258045; z dnia 14 marca 2018 r., II CZ 5/18, LEX nr 2487626). W rezultacie mamy jedynie w sprawie do czynienia z pozornym wykonaniem obowiązku wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2012 r., I UZ 56/12, LEX nr 1619936). Z faktu, że działający w sprawie pełnomocnik nie wyjaśnił mechanizmu obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, Sąd Apelacyjny orzekł w myśl art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Dodatkowo i niezależnie od powyższych argumentów Sąd Apelacyjny zauważył, że spór w sprawie wynikł z decyzji pozwanego z dnia 1 lutego 2017 r. wydanej na podstawie art. 139 ust. 1 pkt 5, art. 140 ust. 1 pkt 3, art. 141 ust. 1 pkt 1 lit.c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53, dalej ustawa emerytalna). Zatem spór nie dotyczył podstawy wymiaru, lecz wysokości należnego świadczenia w związku z potrąceniem egzekucyjnym (220,64 zł), a więc kwoty, które w ujęciu rocznym nie prowadzi do pułapu z art. 398² § 1 k.p.c., gdyż zamyka się w kwocie 2.647,68 zł). Powyższe wskazuje również na podstawę niedopuszczalność skargi kasacyjnej z art. 398² § 1 w związku z art. 398⁶ § 2 i art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 148 § 3 i art. 367 § 3 k.p.c.

Pełnomocnik odwołującego się zaskarżył zażaleniem postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) w całości, wskazując na naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na nieuzupełnienie jej braku formalnego w odniesieniu do sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, podczas gdy wartość przedmiotu zaskarżenia została przez pełnomocnika podana w sposób umożliwiający jej weryfikację w sposób zgodny z wolą i oświadczeniem skarżącego.

Mając na uwadze powyższe, wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania,

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne. Przede wszystkim o dopuszczalności skargi kasacyjnej nie decyduje miara przekonania skarżącego odnośnie do wysokości dochodzonego roszczenia i hipotetycznej wartości sporu.

W sprawie bezsporne pozostaje, że spór w obrębie przeliczenia emerytury, jej wysokości jest sporem o prawo majątkowe (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 marca 2014 r., II UZ 12/14, LEX nr 1472166; z dnia 12 października 2017 r., I UZ 34/17, LEX nr 2401087). Zatem w grę wchodzi podstawowa reguła, że skarga kasacyjna w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie przysługuje w sprawach, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 10.000 zł (art. 398² § 1 k.p.c.). Przytoczony przepis nie podlega wykładni rozszerzającej, pozwalając tym samym stronie na swobodne (zależne od jej woli) kształtowanie wartości przedmiotu zaskarżenia, tak by pod pozorem „wykreowania wyższej wartości przedmiotu zaskarżenia” uzyskać prawo do wniesienia skargi kasacyjnej. Innymi słowy dla określenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego miarodajna jest wyłącznie wartość przedmiotu podlegającego rzeczywistemu rozpoznaniu i rozstrzygnięciu. Dalsza specyfika spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych wyraża się tym, że swoboda kształtowania wartości przedmiotu zaskarżenia zostaje ograniczona przez zakres rozstrzygnięcia organu rentowego. Wszak to jego decyzja wyznacza oś sporu, co oznacza zakaz rozstrzygania o tym, o czym nie orzekał organ rentowy. W postępowaniu kasacyjnym, czyli postępowaniu mającym na celu kontrolę

orzeczenia sądu drugiej instancji, skarga kasacyjna nie może podnosić żądań nierozpoznanych przez sąd drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2017 r., II UZ 86/16, LEX nr 2271461). Finalnie, jeżeli ubezpieczony domagał się ustalenia wysokości emerytury według określonego wzorca, to na potrzeby skargi kasacyjnej nie można wychodzić poza to żądanie.

Swoboda, z jaką strona skarżąca określa wartość przedmiotu zaskarżenia aktywuje obowiązek sądu drugiej instancji, który jest nie tylko uprawniony, ale i zobowiązany do sprawdzenia - w razie wątpliwości - wskazanej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia. Sprawdzenie tej wartości nie jest czynnością formalną w tym znaczeniu, że kontroli podlega optyczna warstwa wskazanej w skardze wartości pieniężnej. Obowiązkiem sądu drugiej instancji jest również kontrola danych składających się na sporną wartość oraz sposób ich obliczenia. Jednakowoż sąd nie ma kompetencji do jej samodzielnego ustalania, w szczególności z uwagi na sformalizowany etap postępowania kasacyjnego, w którym strona jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, który – niezależnie od tego czy działa z wyboru, czy z urzędu – winien z jednakową starannością nieść stosowną pomoc danej osobie. Obliczenie spornej wartości następuje przy uwzględnieniu zasady z art. 22 k.p.c., przy czym w sprawie o wysokość emerytury stanowi ona różnicę między wysokością świadczenia wypłacanego przez organ rentowy a wysokością świadczenia żądanego przez ubezpieczonego w skali jednego roku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 listopada 2008 r., II UZ 48/08, LEX nr 686064). Interpretacja ta wychodzi z założenia, że o dopuszczalności skargi kasacyjnej musi decydować rzeczywisty przedmiot sporu, a następnie przedmiot zaskarżenia.

Niemniej spełnieniem wymagania formalnego wskazanego w art. 398⁴ § 3 k.p.c. jest samo oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia, nawet gdy jest ono błędne. Wskazanie w skardze kasacyjnej kwoty, która według strony skarżącej jest wartością przedmiotu zaskarżenia, jest spełnieniem tego wymagania i nie może być potraktowane jako brak podlegający uzupełnieniu. W takim wypadku możliwe jest jedynie sprawdzenie przez sąd wartości przedmiotu zaskarżenia, a nie ponowne wzywanie strony do jej wskazania. Wezwanie strony do uzupełnienia braku w trybie

art. 398⁶ § 1 k.p.c. jest dopuszczalne tylko w razie niewskazania przez nią wartości przedmiotu zaskarżenia i tylko w takiej sytuacji może wystąpić brak formalny skargi, podlegający usunięciu w tym trybie. Sąd może jednak przyjąć, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest inna niż wskazana w skardze kasacyjnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2004 r., II UZ 74/13 OSNP 2015 nr 7, poz. 104). Zadaniem sądu drugiej instancji jest sprawdzenie wartości przedmiotu zaskarżenia, gdy jest on niejasny. W tym celu może posłużyć się wszelkimi możliwymi sposobami, w tym samodzielnie przeprowadzić działania matematyczne według algorytmu wyznaczonego przez obowiązujące przepisy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2018 r., II UZ 120/17, LEX nr 2473789).

Ad casum, rzeczywista różnica zdań między procesującymi się stronami sprowadza się do kwestii związanych z wysokością potrąceń egzekucyjnych. Zatem sporna jest tylko różnica między tym co przyjął w podstawie organ rentowy, a tym co powinien przyjąć według odwołującego się. Tak wyklarowaną różnicę prawidłowo uchwycił Sąd Apelacyjny, wyjaśniając szczegółowo mechanizm weryfikacyjny. Nie nosi on znamion pomyłki, czy też dowolności, wiarygodności których w żaden sposób nie obalił skarżący.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.